

Tục xuất gia của người Khmer: Hành trình "nằm kén để hóa bướm"

ISSN: 2734-9195 08:25 31/12/2025

Tục đi tu của người Khmer không chỉ dừng lại ở tín ngưỡng tôn giáo, mà đó là phương cách giáo dục nhân cách độc đáo đã được đúc kết qua ngàn đời.

Nếu ví cuộc đời là một hành trình dài đầy biến động, thì tục đi tu (xuất gia) của người con trai Khmer chính là giai đoạn "nằm kén" thiêng liêng nhất. Trong không gian thanh tịnh của chốn thiền môn, nơi được xem là "trường học" lớn nhất đời người, họ phát nguyện khép mình vào khuôn khổ giới luật, rèn luyện nội tâm để gột rửa những non nớt của tuổi trẻ. Để rồi khi rời cửa Phật trở về đời thường, họ bước ra như những cánh bướm rực rỡ, mang theo bản lĩnh của một người đàn ông đã được "chuyển hóa" trọn vẹn về nhân cách.

Từ "viên ngọc thô" đến chiếc kén thiêng nơi cửa Phật

Dưới bóng mát của những hàng cây sao, cây dầu cổ thụ bao quanh các phum sóc, ngôi chùa Khmer hiện lên không chỉ là biểu tượng của niềm tin tôn giáo mà còn là cái nôi gìn giữ tri thức. Đối với đồng bào **Khmer Nam Bộ**, ngôi chùa mang một vị thế độc tôn: vừa là chốn tâm linh để gửi gắm niềm tin, vừa là trung tâm giáo dục quan trọng nhất của cộng đồng.

Quang cảnh lễ hội chùa Khmer

Trong dòng chảy văn hóa ấy, phong tục quy định rất rõ ràng: người con trai khi đến tuổi trưởng thành, hội đủ các điều kiện về thể chất và năng lực hành vi dân sự, sẽ tạm gác lại việc đời thường nhật để vào chùa tu học. Quy định này không chỉ là một cột mốc đánh dấu sự trưởng thành về mặt xã hội, mà là thời điểm người con trai bắt đầu ý thức sâu sắc về vai trò và trách nhiệm của mình.

Lúc này, họ giống như những "chú sâu" còn non nớt, mang trong mình tiềm năng nhưng chưa đủ cứng cáp để bay lượn giữa bầu trời rộng lớn. Việc đắp y, thế phát vào chùa chính là hành động tự nguyện chui vào "chiếc kén" của giới luật để bắt đầu quá trình chuyển hóa thân tâm. Người Khmer quan niệm, người con trai chưa từng trải qua thời gian tu tập cũng giống như "viên ngọc chưa mài", chưa thể tỏa sáng. Do đó, quá trình xuất gia gieo duyên này được xem là thước đo chuẩn mực để đánh giá một người đàn ông "đã trưởng thành", là tấm giấy thông hành uy tín nhất để họ bước vào xã hội với sự nể trọng và tin tưởng của cộng đồng.

"Nằm kén": Khoảng lặng để tôi luyện nội lực

Có một cách nhìn chưa thấu đáo mà người ngoài cuộc thường lầm tưởng, đó là đi tu để trốn tránh thực tại hay tìm sự an nhàn. Thực tế hoàn toàn ngược lại. Khác với suy nghĩ yếm thế, việc xuất gia trong truyền thống Khmer là giai đoạn chuẩn bị hành trang kỹ lưỡng nhất để "nhập thế".

Các bậc trưởng thượng trong phum sóc thường dạy rằng: Cuộc đời vốn dĩ không bằng phẳng, mà luôn tiềm ẩn những sóng gió, chướng duyên. Một chàng trai mới lớn, nếu vội vã lao vào dòng đời mà thiếu sự chuẩn bị về tâm thế, sẽ rất dễ bị những cơn sóng ấy nhấn chìm.

Nghi thức xin xuất gia

Vì vậy, môi trường tu hành với những thanh quy, giới luật nghiêm khắc chính là nơi huấn luyện tốt nhất. Trong "chiếc kén" thiêng liêng ấy, không còn sự nuông chiều của gia đình, cũng vắng bóng sự xô bồ của phố thị. Tại đây, các Tỳ-kheo trẻ (hoặc Sa-di) buộc phải đối diện với chính mình, học cách điều phục vọng tâm. Họ được huấn tập đức tính kiên nhẫn, hạnh kham nhẫn và bản lĩnh vững vàng.

Quá trình này giống như loài sâu nằm im trong kén, bên ngoài tưởng chừng tĩnh lặng nhưng bên trong là một sự chuyển hóa mãnh liệt. Sự thanh tịnh của thiền môn giúp họ xây dựng nội lực thâm hậu, chuẩn bị tâm thế an nhiên để đương đầu với mọi thử thách của cuộc sống thế tục sau này.

Ba trụ cột của sự "chuyển hóa": Hiếu đạo - Văn hóa - Công dân

Thanh niên Khmer xuống tóc trước khi làm lễ xuất gia

Trong thời gian khoác lên mình tấm y vàng giải thoát, quá trình "hóa bướm" của người tu được định hình rõ nét qua việc thực hành 3 yếu tố cốt lõi, tạo nên giá trị nhân văn sâu sắc:

Thứ nhất, là sự thức tỉnh về Hiếu đạo. Giữa chốn già lam thanh tịnh, người con có cơ hội lắng lòng để chiêm nghiệm. Không gian ấy giúp họ cảm nhận sâu sắc những gian lao, vất vả của hai đấng sinh thành. Những bước chân khất thực, những bữa cơm đạm bạc nơi cửa chùa giúp họ thấu hiểu giá trị của từng hạt gạo, giọt mồ hôi mà cha mẹ đã đổ xuống. Chỉ khi thấu hiểu tận cùng nỗi nhọc nhằn đó, người con mới thực sự ý thức được ân thâm nghĩa trọng và biết cách báo hiếu trọn vẹn. Đây là bước chuyển mình đầu tiên: từ một người con vô tư trở thành người con hiếu hạnh.

Cảnh làm lễ xuất gia trong Chánh điện

Nghi thức sư trụ trì ban giới luật và trao y cà sa với việ tu Sa di

Thứ hai, là sứ mệnh Kế thừa di sản. Trong "chiếc kén" văn hóa ấy, người tu không chỉ học kinh điển mà còn nỗ lực trau dồi kiến thức Phật giáo Nam tông, học chữ Khmer, và các giá trị văn hóa truyền thống. Ngôi chùa lúc này đóng vai trò là kho tàng tri thức sống động. Những tu sĩ trẻ tuổi chính là những người tiếp nối, giữ gìn "hồn cốt" của cha ông, để mạch nguồn văn hóa ấy được trao truyền bền bỉ cho thế hệ mai sau.

Thứ ba, là hoàn thiện Trách nhiệm xã hội. Đây là đích đến cuối cùng của quá trình tu tập. Mục đích của việc xuất gia không chỉ gói gọn trong khuôn viên nhà chùa, mà xa hơn, là để chuẩn bị cho ngày hoàn tục, trở thành một công dân hữu ích. Xã hội cần những con người có đạo đức, có trách nhiệm và biết sống vị tha.

Một người đã thấm nhuần giáo lý từ bi và trí tuệ của đức Phật được kỳ vọng sẽ sống gương mẫu, thượng tôn pháp luật, là nhân tố tích cực đóng góp cho sự phát triển của phum sóc và đất nước.

Lời kết

Hành trình từ một chàng trai trẻ bước vào cổng chùa, khép mình trong giới luật, rồi trở lại cuộc đời với tư cách một người trưởng thành, thực sự là một cuộc "hóa thân" kỳ diệu. Tục đi tu của người Khmer không chỉ dừng lại ở tín ngưỡng tôn giáo, mà đó là phương cách giáo dục nhân cách độc đáo đã được đúc kết qua ngàn đời.

Chính nhờ những giá trị giáo dục thực tiễn đó, phong tục này vẫn luôn được đồng bào Khmer gìn giữ như một báu vật văn hóa giữa dòng chảy hiện đại. Những "cánh bướm" bay ra từ mái chùa Khmer sẽ tiếp tục làm đẹp cho đời bằng nếp sống đạo đức, bằng lòng hiếu thảo và trách nhiệm công dân cao cả.

Bài và ảnh: **Đờ Ni - Danh Điệp**

Tổ trưởng tổ Khmer Báo và PTTH Cà Mau